

Pozsgai Györgyi

Levél a Fénybe

Csongrádi Mária Jászai-díjas rendező emlékére

Drága Máriám!

Kétségeidtól néhány éve megszabadultál. A bizonyosság fénye simul arcodra – nyugalmas derű. Haladj Ozirisz Nap-útján! Anubisz mérlegre tette szíved... jószágod kiérdemelte a Nap birodalmát. Én még utánad küldök egy levelet...

Milyen régóta a szíveddel vagyok! Több mint harminc évig ismertelek. Egyengetted tanulóink vadóc, olykor félresiklott útját. A morcos vagy unott fiatal szemekben megláttad a fény utáni sóvárgást – te előbb felfedezted bennük a Jót, mint ők önmagukban. Mennyi kincset adtál csak azért, hogy „szívükkel lássanak” a világban! Idejekorán észrevetted, hogy tenni kell valamit a sok eltévelyedett fiatal érdekében. Ezért fogtál össze néhány lelkes „pappal”, akikkel megvalósítottátok a Közművelődési Pódiumot. Most már elmondhatom, hogy olyan titkod volt, amit minden veled való találkozás után megéltem. Te nem is tudod, csak talán sejtjed, hogy mikor itt maradtak velem a diákok, azt sugározták, amit te adtál nekik.

Nagyszerű „művész-család” vett körül jelképesen és a szó igazi értelmében is. Szerettek, mintha tőled várták volna az utolsó szót... még mindig várják. Ők magukénak érzik elhivatottságod.

Most is hallom fel nem adásod hangjait; az emberhez méltatlan gondok fölé emelkedést és a mindannyiunknak erőt adó derűs nevetést. Látom – mintha most lenne – ahogy évente többször is, újra és újra megérkezel, kezeden varázstáskád, amelynek mélyéről mindig előkerül egy kis meglepetés – hol egy szerencsekő, hol lányod könyve, hangszalagja. Máskor egy párizsi kulcstartót nyújtottál át – most is itt őrzöm –, és mindig örömmel nézem meg a tőled kapott DVD-t, amely Párizs hétköznapi csodáit tárja elé. Karácsonykor minden évben néhány percre felvillan a tőled kapott gyertyaláng. Jó, hogy még maradt belőle! Most már csupán kivételes alkalmakkor szeretném meggyújtani, hogy megidézzek szívemben.

Diákjaimnak elmondtam, hogy már a végtelen úton jársz. Együttérző kérdéseik meghatottak, és jó volt egy kicsit a te világodról beszélgetni. Hálásak neked a sok szépségért, amelyhez juttattad őket. Köszönik a nagyszerű előadásokban tolmácsolt Adyt, Arany Jánost, József Attilát. Megszerették Balassit, Petőfit, és lebilincselve hallgatták Bánffy György mives előadásában nyelvemlékeinket. Az ő hangja is mindig visszacseng a távolból. Köszönjük neked Sissit, Katona Józsefet, Madáchot. Roma gyermekeink szemében megilletődve láttam a hálás figyelmet, amit Lakatos Menyhért műveit hallgatva tanúsítottak. Jó, hogy megnyerted kissé

érdes ízlésű fiataljainknak a zene jeles tolmácsolóit, akik beavatták őket a klaszikus zenei műveltség világába. Hiszen sokan csak ezeken az előadásokon találkoztak Mozarttal. Felejthetetlen volt, ahogy gyermekeink a dalok hallatán mind többen és többen kéredeztek be az előadásra.

Hálásak vagyunk azért is, hogy a művészet terjesztése mellett egy másfajta küldetést is teljesítettél. Létrehoztál egy, a szenvedélybetegségek megelőzését célzó programot, melyben rögtön akadtak lelkes partnereid, nem utolsósorban a leányod is. A magára hagyott, bizonytalanságba taszított, minden ellen lázadó gyermekek sokat köszönhetnek a ti felvilágosító munkátoknak.

Te tudtad, hogy a lelket csak igaz érzelmekkel, őszinteséggel, odafigyeléssel lehet megszélesíteni. Szeretted mindenkit, aki szeretetre vágyott, aki pedig ennél rátartibb volt, szelídségeddel igyekezted megnyerni. Lelkesen dicsérted az érdeklődő diákokat. Büszkeséggel tölt el, hogy iskolámban egy kis otthont tudtam neked varázsolni a gyerekekkel karöltve.

Barátságos, humánus „művész-családodat” továbbra is szeretettel fogadtuk. Ide mindig hazaérkeztek. Az iskola falai őrzik hangodat, lassú lépteid még visszhangzanak a folyosón. Mindig sokat beszélgettünk, jó volt néha kikapcsolódni a napi monotonióból.

A mai világban megtépáz bennünket az érzéketlenség vihara. Kár, hogy nem fordulhatunk már hozzád lelki támaszáért. A kultúra értékei pusztulnak, hisz hiányzik a termőföldet öntöző csendes eső. A szépséget, harmóniát, a lélek gazdagságát háttérbe szorítja az érdek, ügyeskedés, képmutató nyájasság, az emberek vagyoni szerinti megítélése. Irgalmatlanul hullunk a lelki nincstelenség mélységébe.

Te idevarázsoztál egy szigetet, amelyen a szeretet tündérei mesélnek, táncolnak, énekelnek. Mindenkihez volt egy kedves szavad, legyen az tanár vagy diák.

Még egy kicsit állj meg a fény kapujában... szeretném még hálámat utánad küldeni, hogy ujjongó szeretettel, érdeklődéssel tisztelted meg alkotói tevékenységemet. Sokszor ott voltál könyvbemutatóimon. Virágcsokraid nem hervadnak, itt élnek szemenben – néha őket küldted magad helyett, ha időd nem engedte, hogy eljőjj. Volt, amikor operatőrt is küldtél, hogy megörökítse számodra az est eseményeit. Hálás vagyok, hogy kivételes figyelemmel kíséred pályafutásom. Te egész lényeddel fordultál felém, s köszönöm, hogy olyan nagy tisztelettel övezted tehetségem kötetekben való megnyilvánulását. Sosem felejttem el biztatásod: csak írd, amit te csinálsz, az emberi lélek mély kútjába küldi a fény sugarakat. Sajnos, nem emlékszem pontosan, hogy is mondtad, de ez a lényege.

Eszembe jut, mennyire szeretted Párizst, Ady városát. A minap kezembe került az a DVD-lemez a fenséges világvárosról, amelyet tőled kaptam. Beszélgetéseink közben tanultam tőled egy sajátos esztétikai szemléletet, amelyet gyakorta magam elé idézek. Amikor nyaranta Olaszországba látogattam, nem volt nap, hogy ne gondoljak

szavaidra, amelyek a világ kincseinek fennkölt tiszteletét sugározták. Sosem feledded el a városok teremtette hangulatokat, amelyekről úgy tudtál mesélni, hogy szinte magaddal vittél megtapasztalni a szépség keletkezését. Rómában a te szemekkel is néztem az ókor csodáit. A megtapintott oszlopokon ott ragyogott tekinteted fénye, mert odaképzeltél. Ott sétáltál velem Sorrentóban, és Capri magaslatáról lelkeket átölelve néztél a gyönyörű Amalfi partja felé. Nápolyban együtt kóboroltunk a keskeny sikátorokban. Mennyire szerettem volna megosztani veled a lelkembe gyűjtött élményeket, hogy én is adhassak neked valami felemelőt! Most már csak gondolataimban hallgatod meséimet.

Máriám! Életed, noha csak a fényből tekintesz ránk, továbbra is itt munkál közöttünk. Tudod, tudnod kell, nem felejtünk el. Most ugyan ősz van, de újra elérkezik majd a tavasz. Újjászületik minden, ami az őszi búcsúzás és a téli bánat lepleibe burkolózott. A kétségek egyszer eloszlanak, mi őrizzük eltökéltségünket. Nem tántoríthat el minket semmi az értékek felkutatásának vágyától, egy harmonikus világ építésének szándékától. Reménykedünk abban, hogy el tudjuk fogadni egymás kezét.

Máriám! Mintha szólítanál... Nehezemre esik továbbmenni. Felnézek az égre, ahol a Nap állandóságát küldöd felém. Lépj át a kapun! Tiéd most már a fénylő fehérség. Szemeimmel elkísérellek, és mindig jó éjt kívánok neked, amikor hegyek mögé hanyatlik a világot éltető tűzgolyó.

Magdi (1999, vt. papír, 50×70)

Kaiser László

Gyimesi Lászlóról*

Komor világban inkább komor költészet az övé – erőt adó következetéssel. Olyan erővel (és tehetséggel), amely korán kezdett utat törni magának. A keszthelyi születésű, nagykanizsai diákot nem más, mint Csoóri Sándor biztatja, aztán később többek között Baranyi Ferenc, Fábíán Zoltán egyengeti kezdeti pályáját, segíti a publikálásban. A kötetre érett versek gyűjteményét 1971-ben ellöki a Magvető Kiadó, a politika a folyóiratokba való közlést is nehezíti: szórványos megjelenés, bár rendszeres írás. A hetvenes évek: otthonteremtés, tanulás, munka, nem adja föl, igazi, tehát önmagát faragó és másokon is segítő művelt értelmiségi lesz (utóbbi bizonyos fokig kenyérkereső foglalkozása lett), hűségesen kötődik az új „tájházához”, Óbudához, s hihetetlenül tevékeny élete a kilencvenes évek elejétől a magaslatok meghódítása és építése.

Írás, szervezés és – ne féljünk a szótól – a kultúra szolgálata, tehát kapcsolatok építése és megtartása; mindez egy inkább széteső, mint összetartó világban. És természetesen végre a kötetek. A könyv, amire bevallva, bevallatlanul minden „tollforgató” vágyik. Az első, az *Idegenvezetés* még talán nehezen, barátok unszolására jelent meg 1993-ban (egyébként Tarján Tamás méltatta kellőképpen), de utána nagy ívű költői, írói, sőt drámaírói, műfordítói pálya teljesedett ki, korszakos életmű terebélyesedett. A több mint húsz kötet műfaji, tematikai, esztétikai gazdagságában egy, szinte munkamániás, tépelődő, filozofálásra is hajlamos ember elsősorban korunkat pásztázó, önvizsgálatot is permanensen tartó, nemzedékét figyelő, humort, játékosságot is felcsillantó alkotó képét és véleményét tárja az olvasó elé. Olvasót mondok hangsúlyosan, mert Gyimesi László lírája, prózája, színművei, publicisztikája, monografikus tanulmánykötetek stílusával is a mindenkori „befogadót” célozza – távol áll ettől az írásmódtól és stílustól az amúgy okos gombócszövegek nehezen emészthetősége. Ez talán alkati és alkotói sajátosságon túl a szerző életútjából is következik: emberek között azt keresni elsősorban, amit összeköt. Közösségteremtés, társteremtés a nyelv, a szó segítségével is...

És ha már itt tartunk: lenyűgöző az az irodalmi munkásság, ami nem a saját műveinek – Németh László szép szavával élve – fényre bábáskodásával kapcsolatos. Mások művét, mások személyiségét segíti. Kritizál, dicsér, szerkeszt, válogat, tanácsokat ad, előszókat, bevezetőket, fülszövegeket, ajánlásokat ír, kiadói munkát végez. Könyvbemutatókat szervez, moderál, mozgósít. Részt vesz Óbuda irodalmi életében, rendszeresen tart rendezvényeket, helyi televíziós műsorokat. És

* Június 24-én elhunyt Gyimesi László költő, író. Kaiser László korábbi méltatásával emlékezünk.

a Nagy Lajos Társaságon belüli tevékenysége, jelenléte. Szeretettel teli szigorúsága. Vagdalkozásokra, sandaságokra, féltékenykedésekre, utálkozásokra hajlamos kulturális életünkben egységesen megbecsülés övezi őt. Rá tényleg nem illik a talán túlzó, de sok igazságot tartalmazó ókori mondás, mely szerint gladiátor gladiátornak nem barátja. Gyimesi ha tehetséget lát, ha irodalommal (és nem csak írással) találkozik, kánontól, elvárásoktól, brancsbeliségektől függetlenül segít. Segít, hogy a mű jobb legyen, a válogatás hiteles, az arra érdemes kötet napvilágot lásson. Meglátja a tehetséget, ismeri a szakmát és az irodalmi életet, a köröttünk fortyogó világot: szilárd nézetekkel engedi másoknak a kiteljesedést, bennük gondolkodik a célzott minőség lehetőségeit tágítva, de nem erőltetve.

Életművének, tehát írásainak és szervezői tevékenységének legfőbb díja az töretlen szeretet, amely körülveszi őt. Kifelé a harmóniát mutatja, az indulat és ostor, a kételkedés, a kétely, a számvetés, az ambivalens valósággal való könyörtelen szembenézés a művekben fogalmazódik meg inkább. Hömpölygő, hosszú sorok, elégikus feltárások és rövid, éles érzés- és közérzetfeltárások: verseinek ez a kettőssége külön izgalom az olvasónak, a formai virtuozitásról nem is beszélve. Műveire, munkásságára persze díjakat is kapott, hivatalos elismeréseket bőven: az Óbuda Kultúrájáért Díj, Krúdy-emlékérem, Gábor Andor- és Nagy Lajos-díj meg hát és szinte főleg a többszörös Quasimodo Költőversenyen elért oklevelek s az Aquincumi Költőverseny első helyezései. De úgy érzem, ő is azon kevés alkotó közé tartozik, aki mindezzel együtt nem sokat törődik a külső világ dicséretével (ebből nem az következik, hogy egyáltalán nem érdekli), a belső hangok embere ő – így tehet és tesz legtöbbet önmagáért és másokért.

Jómagam bő tíz esztendeje ismertem meg, nem véletlenül s talán jelképesen is, az egyik Quasimodo Költőversenyen. Irodalmi barátságunk azóta töretlen, közös munkák többször sodortak össze minket. Még azt sem mondom, hogy mindent egyként látunk, de azt állítom: egy irányba húzunk, s ez nem lehet más, mint az ilyései „haza, a magasban” eszménye, törekvése. Ezért is örültem nagyon, hogy öt évvel ezelőtt, az általam vezetett Hungarovox Kiadó 65. születésnapja alkalmából köszöntőkötetet jelentetett meg Botz Domonkos szerkesztésében. Közel negyven szerző, elhagyva kánonokat és táborokat szólta róla és hozzá. És kiadtuk válogatott és új verseinek gyűjteményét, 70. születésnapjára, *Sárkánytorkú őszi beszédes* címmel. Az ünnep és ünneplés szomorúsága, hogy a hosszabb ideje készülő könyvet barátja és állandó kiadója, a Littera Nova vezetője, Balázs Tibor hozta volna ki, de a halál könyörtelenül közbeszólt. És közben eltávozott a barát-szerkesztő, Rigó Béla is... És a másik barát, Birtalan Ferenc írta volna az előszót, de itt is másképp alakult... De a kötet köztünk van, perlekedve az elmúlással, s ez a legfontosabb...